

70. Keleti Ferenc nagykövet levele Sík Sándor külügyminiszternek a nemzetiségi iskolák, valamint a Bolyai és Babeş egyetemek egyesítéséről. (Részlet.) Bukarest, 1959. április 3.

Kedves Sík elvtárs!

A Román Népköztársaság Diákegyesületei Szövetségének II. országos konferenciáján meghirdetett román és magyar iskolák egyesítésével kapcsolatos határozat nyomán néhány olyan meglepő belső kérdéstről kaptam tájékoztatást, amelyet túlzottan bizalmas jellegénél fogva nem az egyébként erről a témáról szóló jelentésben megemlíteni.

Ezúton közlöm azt, amit hallottam, megjegyezve, hogy a hírek valódiságát nem állt módomban ellenőrizni. (Mondanom sem kell, hogy szeretném, ha az alábbiak nem lennének igazak.)

A március 10. körüli napokban Kádár Kálmán sajtóattachénk felesége az egyik bukaresti kórházban feküdt. Megismerkedett Farkas Gizellával, Fazekas János elvtárs nővérével. Kádár elvtársnő közlése szerint Farkas Gizella többek között a következőket mondta: „Az egyik este testvérem, János nagyon idegesen jött haza. Ölébe vette a kisebbik fiát és azt mondta neki: No fiam, te már nem fogsz magyar iskolába járni.” Amikor Fazekas elvtárs nővére és felesége megkérdezték tőle, hogy mi történt, elmondotta, hogy Gh. [Gheorghiu-]Dej elvtárs kijelentette előtte: 1 éven belül minden magyar iskolát megszüntetnek. Fazekas elvtárs ezzel nem értett egyet, – mondja Gizella –, amire Gh. [Gheorghiu-]Dej elvtárs azt mondta neki: „Te csak hallgass, ne magyarkodj, mert ráfizethetsz. A Te fiad még most is magyar iskolába jár.” Fazekas elvtárs erre állítólag azt válaszolta, hogy őt nem lehet megijeszteni, és amíg Romániában magyar iskola lesz, a gyermekeit oda fogja járatni. Farkas Gizella ehhez hozzá tette, el vannak készülve arra, hogy Fazekas Jánost emiatt állandóan zaklatni fogják, mint Gróza Pétert, aki tudvalévően nagy barátja volt a magyarságnak. „Az én testvérem soha sem fogja megtagadni a magyarságát, mint ahogy Málnási¹ tette, aki egy funkcióért a nevét is megváltoztatta” – mondotta Farkas Gizella.

Egy más alkalommal a kórház egyik professzora Kádár elvtársnőnek a következőket mondta: „Attól tartok, hogy mi hamarosan össze fogunk veszni – már mint a két ország – a romániai magyar iskolák felszámolása miatt. Egy rendelettel akarják ezt a nagy kérdést is megoldani, mint az orvosok magánpraxisának a megszüntetését.”

Hajnal Sándor konzul attachénk az elmúlt hetekben hagyatéki ügyben Kolozsváron volt, központi megbízás alapján. Véleménye szerint a városban a hangulat igen nyomott volt, az emberek nem mernek nyíltan beszélni, mert félnek a következményektől. Az egyetemek egyesítésével kapcsolatban attól félnek, hogy fokozatosan megszüntetik a magyar nyelvű oktatást és a magyar iskolákat is felszámolják. Hallotta, hogy megszüntetik a magyar színházat és magyar operát. Olyan hírek vannak, hogy Kolozsváron ezentúl 1 prózai színház és egy opera lesz, amelyben felváltva játszanak román, illetve magyar darabokat. Mindezek a kérdések a nemzetiségi jogokon túl sok száz magyar embert egzisztenciálisan is nyugtalanítanak.

A marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet kötelékéből az elmúlt napokban azonnali hatállyal elbocsátottak két tanárt, Kóródy Ferencet és dr. Szerémy Lajost, mert az

---

¹ Aurel Málnășanról van szó, aki állítólag magyar származású volt.

iskolák egyesítésével kapcsolatban aggodalmuknak adtak kifejezést a magyar nyelv használata terén. Hasonló ok miatt megdorgálták dr. Lőrincz Ernő egyetemi tanárt is. [...]²

Az egyesítés kérdésében néhány elvtárs szerint messzemenő tervek megvalósításáról van szó. Bizonyos intézkedések történnek az újságok és folyóiratok, illetve ezek szerkesztése terén is. Több szakmai hetilapot készülnek megszüntetni, amelyeknek kiadását először 1949-ben engedélyezték, 1952-ben betiltották, 1955-ben ismét engedélyezték, 1956-ban betiltották, és 1957-ben újra engedélyezték. Állítólag tervek vannak bizonyos magyar lapok, mint pl. a Szakszervezeti Élet³, Ifjómunkás, Nők Lapja⁴ stb. további meghagyására, azonban a megfelelő román lapok szerkesztőségébe beolvasztva, román főszerkesztők felügyelete alatt. Az itteni magyar nyelvű népszerűt néhány héttel ezelőtt megszüntették.⁵ Szó van a Tanügyi Újság megszüntetéséről is⁶. Magam hallottam az Előre egyik szerkesztőjétől, aki erősen bírálta a Marosvásárhelyen megjelenő Művészet c. folyóiratot: olyan rossz, hogy megért a felszámolásra.

Biztosat mindezekről a kérdésekről csak annyit tudok, amennyi az újságokban megjelent, ennek kapcsán a következő alkalommal jelenteni fogok. Nagykövetségünk részéről csak rendkívül óvatosan érdeklődünk az egyesítéssel kapcsolatos kérdésekről, hivatalos beszélgetéseinknél nem vetjük fel a kérdést, nekünk sem vetik fel a román elvtársak. Így igen kevés az a tájékoztatás, amely ezzel a fontos kérdéssel kapcsolatban rendelkezésemre áll. A magam részéről el tudnám fogadni az iskolák egyesítésére irányuló intézkedés helyességét, ha ez valóban az ezzel kapcsolatban idézett lenini felfogásnak megfelelően valósulna meg és nem sértené a nemzeti kisebbségeket, nem keltene köztük nyugtalanságot, ami elsősorban az RNK számára lenne nem kívánatos ebben az időszakban. Félek azonban, hogy az akció kapcsán többször hangoztatott kisebbségi nyelvhasználat biztosításának ígérete sok helyen papíron marad és egyoldalú intézkedésekkel durván sérteni fogják az itteni magyarság nemzeti jogait. [...]⁷

Tartok tőle, hogy az iskola kérdés felvetése nem egy fontos társadalmi kérdés megoldását hozza magával, hanem újabb nyugtalanságot fog kelteni.

*Keleti Ferenc
nagykövet*

MOL, külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, XIX-J-1-j, 18. doboz, 16/b csomó, 130/szt/1959. Közli Vincze Gábor: A román kisebbségpolitika: a fordulat éve, 1959. In. Beszélő, 1997. 1. sz.

2 A kihagyott részben Keleti nagykövet – hallomásból – a kolozsvári egyesítési gyűlésekről számol be. Erről lásd az előző dokumentumot.

3 A Szakszervezeti Élet 1946 és 1953 közt jelent meg, 1957. május 1-től Munkásélet néven folytatódott.

4 Pontosabban: Dolgozó Nő.

5 A Népszerű utolsó száma 1959. február 27.-én jelent meg.

6 A Tanügyi Újság 1989. decemberéig megjelent.

7 Kihagyjuk azt a részt, amelyben Keleti nagykövet Leninnek azt az 1911-es írását ismerteti, melyre a román pártvezetés az elemi és közép fokú iskolák valamint a két egyetem egyesítése kapcsán rendszeresen hivatkozott.